Adolygiad o'r Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus yng Nghymru

Sicrhau bod plant, pobl ifanc a theuluoedd yn cael y cymorth cywir

Ionawr 2024

Arolygiaeth Gofal **Cymru**
Care Inspectorate **Wales**

Helo

Mae Arolygiaeth Gofal Cymru yn gwirio ac yn arolygu gwasanaethau. Rydym yn sicrhau bod gwasanaethau'n gwneud y pethau cywir yn y ffyrdd cywir. Os nad ydynt, byddwn yn sicrhau eu bod yn gwneud rhywbeth am y peth.

Am beth mae'r adroddiad hwn yn sôn

Rhaid i awdurdodau lleol sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn eu hardal yn derbyn gofal ac yn ddiogel. Os oes ganddynt bryderon difrifol am blentyn, gallant wneud cais i'r Llys a gofyn am Orchymyn Gofal. Mae hyn yn golygu y byddai'r plentyn yn gadael y teulu ac yn derbyn gofal.

Cyn iddynt gymryd camau Llys, dylai awdurdodau lleol weithio gyda'r teulu a'i gefnogi i aros gyda'i gilydd os yn bosibl. Mae hyn wedi'i nodi yn yr Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus

Rhwng mis Mawrth 2021 a mis Mawrth 2023 gwnaethom wirio a oedd awdurdodau lleol yn gwneud hyn, ac yn cefnogi teuluoedd yn y ffyrdd cywir.

Proses Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus (PLO)

Mae'r broses PLO yn nodi'r camau y mae'n rhaid i awdurdodau lleol eu dilyn cyn gwneud cais i'r Llys. Mae'n golygu bod yn rhaid iddynt roi cyfleoedd i rieni:

- cael cymorth gan wasanaethau
- gwella eu rhianta a chymryd y camau sydd eu hangen er mwyn i'r plentyn allu aros gyda'r teulu

ℹ Os yw Gweithiwr Cymdeithasol yn credu bod plentyn mewn perygl uniongyrchol, gall fynd yn syth i'r Llys a gwneud cais am Orchymyn Gofal. Nid oes rhaid iddo ddilyn y PLO.

Mae'r adroddiad hwn yn sôn:

- mwy am y broses PLO
- mwy am yr adolygiad
- Yr hyn y gwnaethom ei ganfod

Ynglŷn â'r broses Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus (PLO)

1 Y llythyr

Pan fo Awdurdod Lleol yn ystyried mynd i'r Llys, mae'n rhaid iddo anfon llythyr at y teulu. Mae'r llythyr yn egluro beth yw'r pryderon, ac yn gwahodd y teulu i gyfarfod â Gweithwyr Cymdeithasol, cyfreithwyr a gweithwyr proffesiynol eraill.

2 Y cyfarfod

Mae'r cyfarfod hwn yn gyfle i bawb weithio gyda'i gilydd a:

- sicrhau bod rhieni'n deall y pryderon
- egluro'n glir pa newidiadau y mae'n rhaid i'r rhieni eu gwneud
- esbonio pa asesiadau y mae'r Awdurdod Lleol am eu gwneud a pham
- cytuno pa gymorth y gall y teulu ei ddisgwyl a'r hyn a ddisgwylir ganddo
- rhoi cyfle i'r plentyn siarad am ei brofiad a'r hyn y mae ei eisiau

Gall rhieni ddod â rhywun i'r cyfarfod i'w helpu i ddeall beth sy'n digwydd.

3 Cymorth i newid

Bydd cynllun cymorth yn cael ei gytuno fel bod pawb yn gwybod beth sy'n digwydd a phryd.

Mae Gweithwyr Cymdeithasol a gweithwyr proffesiynol eraill yn cydweithio â'r rhieni i'w helpu i wella bywyd teuluol a chadw'r plentyn yn ddiogel.

4 Penderfyniadau terfynol

Ar ôl 3 mis, os yw pethau ym mywyd y plentyn wedi gwella, yna ni chymerir unrhyw gamau Llys. Bydd y teulu yn parhau i gael cymorth a gall y plentyn aros gyda'i rieni.

Os nad yw pethau wedi gwella, bydd yr Awdurdod Lleol yn dwyn achos Llys ac yn gwneud cais am Orchymyn Gofal.

Ynglŷn â'r adolygiad

Roedd gan yr adolygiad hwn ddwy ran.

Rhan 1 — Rhwng mis Mawrth 2021 a mis Mawrth 2022, gwnaethom gynnal arolwg a gofyn i awdurdodau lleol sut y gwnaethant ddilyn y broses PLO. Cymerodd pob un o'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru ran.

Rhan 2 — Rhwng mis Tachwedd 2022 a mis Mawrth 2023 buom yn edrych ar gofnodion gofal cymdeithasol pedwar awdurdod lleol:

- Castell-nedd Port Talbot
- Torfaen
- Rhondda Cynon Taf
- Conwy

Gwnaethom edrych ar dystiolaeth fel:

- nodiadau asesu, cynlluniau cymorth, cofnodion achos a chofnodion Llys
- canllawiau a fframweithiau Awdurdodau Lleol am y PLO

Gwnaethom siarad â:

- gweithwyr proffesiynol a staff o awdurdodau lleol
- gweithwyr proffesiynol o'r Llysoedd a gwasanaethau cyfreithiol
- Cynghorwyr CAFCASS sy'n cefnogi teuluoedd sy'n mynd i'r Llys
- plant a phobl ifanc
- rhieni a gofalwyr

Ar adeg yr adolygiad

Roedd **7,042** o blant yn derbyn gofal yng Nghymru.

Fe wnaeth **1,716** o blant ddechrau derbyn gofal yn ystod ein hadolygiad.

O'r **1,716** o blant aeth **863** drwy'r broses PLO.

Ein prif ganfyddiadau

- **Mae pob awdurdod lleol yn sicrhau bod plant yn ddiogel ac yn cymryd camau Llys pan fo angen.**
- **Mae gan awdurdodau lleol systemau da i wirio a chadw plant yn ddiogel.**

Dywedodd llawer o awdurdodau lleol fod y **broses PLO:**

- yn helpu gwasanaethau i gamu i'r adwy yn gynnar a chadw teuluoedd gyda'i gilydd
- yn helpu gwasanaethau i ddylunio cymorth fel ei fod yn diwallu anghenion y teulu mewn ffyrdd gwell
- yn helpu gwasanaethau i weithio gyda'i gilydd
- yn helpu pawb i rannu gwybodaeth yn y ffyrdd cywir
- yn helpu gweithwyr proffesiynol i wneud penderfyniadau clir
- yn gwella bywyd teuluol i'r plentyn
- yn lleihau nifer yr amseroedd y mae angen iddynt gymryd camau Llys

Hawliau plant

Mae gan bob plentyn a pherson ifanc yr hawliau a nodir yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP). Dywedodd awdurdodau lleol fod plant a phobl ifanc:

- wedi cael gwybod am eu hawliau
- yn cymryd rhan ac yn cael eu clywed
- wedi cael gwybod y gallent gael eiriolwr

Eiriolwr — Rhywun sy'n gwrando ar yr hyn rydych chi ei eisiau/yn ei feddwl ac yna'n rhannu hyn gyda'ch teulu a gweithwyr proffesiynol, fel eich gweithiwr cymdeithasol, athro, nyrsys ac ati.

Prif faterion

- Nid oedd gan rai teuluoedd yr un Gweithiwr Cymdeithasol trwy gydol y broses PLO. Fe wnaeth hyn effeithio ar eu cymorth a'u canlyniadau.

Gwybodaeth

- Nid oes digon o wybodaeth sy'n esbonio'r broses PLO yn glir. Mae plant, pobl ifanc a theuluoedd:
  - angen gwybodaeth a chyngor hawdd ei ddeall
  - angen cael gwybod y gallant gael eiriolwr o'r cychwyn cyntaf
  - angen mwy o amser i gymryd rhan a mynegi eu barn mewn penderfyniadau

Galw ar wasanaethau

- Mae bylchau yn y gweithlu ac mae angen mwy o Weithwyr Cymdeithasol ar draws Cymru.
- Mae nifer y teuluoedd sydd angen cymorth yn cynyddu.

Gofynnon ni: A oes systemau clir y mae pawb yn eu dilyn ar gyfer y broses PLO?

Yr hyn y gwnaethom ei ganfod:

Awdurdodau lleol:

- yn rhoi plant yn gyntaf a sicrhau eu bod yn ddiogel
- yn sicrhau bod ganddynt systemau i helpu gwasanaethau i ddilyn y broses PLO
- yn cynnwys plant a phobl ifanc ac yn gwrando arnynt
- yn gwybod sut i olrhain ac adolygu achosion
- yn sicrhau bod ganddynt reolwyr rheolwyr da sy'n gwirio ansawdd y gwaith ac yn rhoi cymorth i staff
- yn sicrhau bod ganddynt systemau TG sy'n olrhain plant a theuluoedd drwy bob cam o'r broses PLO

Mae gan y rhan fwyaf o awdurdodau lleol ganllawiau PLO ar gyfer staff.

Gweithwyr Cymdeithasol, gweithwyr proffesiynol a staff:

- yn gwybod sut i wneud penderfyniadau ar bob cam o'r broses PLO
- yn gweithio gyda'i gilydd yn dda, a chamu i'r adwy yn gynnar i atal achos Llys os yn bosibl
- yn adolygu asesiadau, cynlluniau a nodi unrhyw fylchau mewn cefnogaeth
- yn gwerthfawrogi'r broses PLO a'r amser y mae'n ei roi iddynt weithio gyda theuluoedd
- yn cynnwys a gwrando ar brofiadau a safbwyntiau bywyd plant
- yn edrych ar yr holl wybodaeth am fywyd y plentyn a'i defnyddio i wneud y penderfyniadau cywir
- yn deall risgiau a gwybod sut i'w lleihau
- yn gwybod pryd a sut i wneud atgyfeiriad os byddant yn credu bod plentyn mewn perygl
- yn gwybod sut i ddylunio cymorth fel ei fod yn diwallu anghenion y teulu yn y ffyrdd cywir
- yn gwneud penderfyniadau clir ar yr adegau cywir

Mae gan lawer o Weithwyr Cymdeithasol berthynas dda gyda phlant, pobl ifanc a theuluoedd. Mae teuluoedd yn ymddiried ynddynt.

Asesiadau gofal a chymorth

Roedd y rhan fwyaf o'r asesiadau yn glir. Roedd y rhai gorau yn:

- nodi'r cryfderau oedd gan y teulu ac adeiladu cymorth o gwmpas hynny
- sicrhau bod cymorth yn canolbwyntio ar anghenion y plentyn
- cynnwys barn y teulu
- cael eu gwirio a'u diweddaru'n rheolaidd

Rhai problemau

- Nid yw rhai plant, pobl ifanc a theuluoedd yn cael eu hasesu'n ddigon cyflym. Mae hyn yn oedi cymorth.
- Fe wnaeth rhai teuluoedd newid Gweithiwr Cymdeithasol yn ystod y broses PLO.
- Mae angen mwy o wybodaeth ar blant, pobl ifanc a theuluoedd. Mae angen iddi fod yn hawdd ei deall a diwallu anghenion pobl.
- Dylai rhieni ag anghenion dysgu gael mwy o gymorth.

Gofynnon ni: # A oes systemau i helpu gwasanaethau i rannu gwybodaeth a gweithio gyda rhieni fel y gallant wella?

Yr hyn y gwnaethom ei ganfod:

Awdurdodau lleol:

- yn rhoi anghenion y plentyn yn gyntaf a sicrhau ei fod yn ddiogel
- yn gweithredu'n gyflym pan fydd yn credu bod plentyn mewn perygl
- yn gweithio gyda thimau a sefydliadau cyfreithiol
- yn sicrhau bod gan deuluoedd gymorth i newid
- yn gweithredu os nad yw pethau'n gwella
- yn sicrhau bod teuluoedd yn deall y broses PLO a'r hyn y gallant ei ddisgwyl
- yn sicrhau bod teuluoedd yn cael eu llythyr ac yn cael eu gwahodd i gyfarfod
- yn hyfforddi eu staff ar y broses PLO

Gweithwyr Cymdeithasol, gweithwyr proffesiynol a staff:

- yn gweithio'n dda gyda'i gilydd
- yn gweithredu cyn gynted â phosibl i gefnogi teuluoedd
- yn rhannu gwybodaeth yn y ffyrdd cywir
- yn sicrhau bod plant yn ddiogel tra bo'r teulu'n cael cymorth i wella
- yn defnyddio gwybodaeth am fywyd y plentyn i wneud y penderfyniadau cywir
- yn cysylltu rhieni â chymorth a gwasanaethau eraill yn y gymuned
- yn sicrhau bod gan deuluoedd gymorth a chyngor i newid
- yn parhau i gefnogi teuluoedd hyd yn oed os bydd camau cyfreithiol yn dod i ben

Fel arfer, mae gan deuluoedd dri mis i wella. Ond mae pob awdurdod lleol yn rhoi amser ychwanegol os ydyn nhw'n gallu gweld bod rhieni'n ceisio gwella.

Rhai problemau

- Weithiau ni chaiff gwybodaeth ei rhannu'n ddigon cyflym ac mae hynny'n oedi cymorth.
- Mae angen mwy o hyfforddiant ar rai gweithwyr proffesiynol ar sut i gadw plant yn ddiogel yn ystod y broses PLO.
- Mae angen gwella gwybodaeth am y broses PLO.

Gofynnon ni: A yw cymorth yn helpu plant a phobl ifanc i gael cartref sefydlog a chyflawni canlyniadau da?

Yr hyn y gwnaethom ei ganfod:

Awdurdodau lleol:

- yn cefnogi plant a phobl ifanc i aros gyda'u teuluoedd pan fydd yn ddiogel
- yn peidio â chymryd camau Llys oni bai bod hynny'n angenrheidiol
- yn adolygu'r cymorth yn rheolaidd
- yn gwneud penderfyniadau ar yr adegau cywir
- yn egluro penderfyniadau i deuluoedd mewn ffyrdd clir
- yn rhoi'r cymorth gorau posibl i deuluoedd, gan gynnwys cymorth cymunedol
- yn sicrhau bod staff yn cael cyngor a hyfforddiant cyfreithiol ar y broses PLO
- yn gweithio gyda CAFCASS Cymru i gefnogi rhieni

Gweithwyr Cymdeithasol, gweithwyr proffesiynol a staff:

- yn deall bod cartref sefydlog, cariadus yn bwysig ac yn camu i mewn yn gyflym i gefnogi plant i gael hynny
- yn sicrhau bod gan blant y cynlluniau gofal a chymorth gorau
- yn sicrhau bod cynlluniau gofal a chymorth yn rhoi digon o amser i deuluoedd newid
- yn sicrhau bod teuluoedd yn cymryd rhan mewn cyfarfodydd a phenderfyniadau
- yn sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael dweud eu dweud mewn penderfyniadau am eu gofal a'u cymorth
- yn sicrhau bod asesiadau'n digwydd yn gyflym fel nad oes oedi o ran cymorth
- yn edrych ar bob rhan o fywyd y plentyn gan gynnwys y teulu ehangach, i weld pa gymorth arall a allai helpu
- yn sicrhau bod cymorth yn cael ei wirio a'i diweddaru

Plant heb eu geni mewn perygl

Weithiau mae plentyn heb ei eni mewn perygl o niwed gan riant.

Mae pob awdurdod lleol yn gweithio gyda gweithwyr iechyd proffesiynol i sicrhau bod babanod heb eu geni sydd mewn perygl yn cael asesiad cyn geni.

Rhai problemau

- Weithiau ni chaiff gwybodaeth ei rhannu'n ddigon cyflym ac mae hynny'n oedi cymorth.
- Weithiau mae llais plant iau ar goll o'r asesiadau.
- Gall fod yn anodd gweld a yw baban heb ei eni mewn perygl. Mae angen i rai awdurdodau lleol wneud hyn yn well.

Gofynnon ni: **Ydych chi'n hyrwyddo hawliau plant a llais y plentyn?**

Yr hyn y gwnaethom ei ganfod:

Awdurdodau lleol:

- yn hyrwyddo hawliau plant
- yn cynnwys a gwrando ar blant a phobl ifanc
- yn sicrhau bod penderfyniadau'n seiliedig ar yr hyn sy'n digwydd ym mywyd y plentyn a'i farn
- yn defnyddio technoleg, gan gynnwys yr ap Mind of My Own (MOMO) i gael barn plant
- yn gwneud yn siŵr bod plant a phobl ifanc yn gwybod y gallant gael eiriolwr

Gweithwyr Cymdeithasol, gweithwyr proffesiynol a staff:

- yn deall pa mor bwysig yw meithrin perthnasoedd dibynadwy â phlant a theuluoedd
- yn rhoi amser a chymorth i blant gymryd rhan mewn penderfyniadau
- yn defnyddio llawer o ffyrdd creadigol i ddarganfod beth sy'n digwydd ym mywyd y plentyn a'i farn
- yn sicrhau bod plant yn cael eu cynnwys mewn penderfyniadau ynghylch ble maen nhw'n byw

Swyddogion Adolygu Annibynnol

Mae Swyddogion Adolygu Annibynnol yn gwirio bod plant a phobl ifanc yn cael y cymorth a'r gofal gorau. Maent yn eu cynnwys yn eu hadolygiadau ac yn herio penderfyniadau am gymorth pan fo angen.

Rhai problemau

- Weithiau nid yw safbwyntiau plant a phobl ifanc yn cael eu cynnwys mewn asesiadau nac yn cael eu defnyddio i lunio eu cynllun gofal.
- Weithiau mae llais plentyn yn mynd ar goll os yw'n rhan o deulu mawr a bod ganddo lawer o frodyr a chwiorydd.
- Mae angen mwy o gymorth ar blant a phobl ifanc anabl i gael eu clywed.

Diolch am ddarllen hwn

Gallwch ddarllen yr adroddiad llawn yma: **arolygiaethgofal.cymru/yr-amlinelliad-cyfraith-gyhoeddus-yng-nghymru**

© Hawlfraint y Goron 2023, Llywodraeth Cymru, ISBN 978-1-83577-227-0
Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg hefyd / This document is also available in English